СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 265. Ю Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 14-го листопаду 1938. No. 265. Jersey City, N. J., Monday, November 14, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

УРЯД КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ АПЕЛЮЄ ДО НАРОДУ

УЖГОРОД (КАРПАТСЬКА УКРАЇНА). — На вістку про вирішення границі арбітражійною радою Німеччини й Італії в Відні уряд Карпатської України видав до народу наступний зазив:

Ми, уряд Підкарпатської Руси, якій великодержави, що встановили остаточні границі 2. падолисту 1938 р. у Відні, признали її природню назву, Карпатська Україна, звертаємося в цю вирішальну хвилину з гарячим закликом до Вас, Браття і Сестри.

Відірвання споконвічних наших міст Ужгороду й Мукачева від Карпатської України, це зранення нашої Батьківщини. Але в цій важній хвилі памятаймо те, що коштом цієї нашої рани здобуто українську державну самостійність. Цей важкий удар, який стрінув нас, не захитає нашої волі сповнити те велике завдання, яке оце поставила перед нами історія.

Супроти нового стану річей столицю нашого краю переносимо з забраного Ужгороду до Хусту, до того міста, в якім 21. січня 1919 року проголошено перше бажання нашої самостійности.

Ми рішили взятися за історичний труд будови нашої обкроєної, одначе до самостійности піднесеної України.

Між Вами ходять агенти чужих інтересів, які застрашують Вас, що ми на нашій обкроєній землі не зможемо жити, бо не буде з чого жити й на чім працювати. Та таке твердити може лише Ваш ворог, що хотів би підчинити цілу нашу землю пануванню тих фальшивих „приятелів", які сьогодні забрали наші прадідні міста, хоч їм ті міста непотрібні, ні не принесуть їм ніякої користи.

Ви повинні ще знати, що наші вороги хотіли забрати всі скарби нашої землі, які забезпечать нам краще життя.

До розбудови нашої країни маємо забезпечені умовини, себто капітал і працівні сили, які допоможуть Вашій владі повести Вас до кращої будучности.

Наша самостійна держава дає нам не тільки культуру й політичну свободу, але й забезпечує також для всіх нас хліб і працю. Вже цього року приступимо до будування нових доріг і залізниць. Закликаємо Вас усіх, свідомих Братів і Сестер, щоб Ви в початках нашої самостійности показали себе гідними свободи й помагали владі в розбудові нашої держави.

Хай пропадуть усякі релігійні, язикові й клясові спори, які до сьогодні викликували між нами вороги нашого народу.

ЄДНІСТЬ НАШОГО НАРОДУ, СПОКІЙ І ПОРЯДОК СТАНУТЬ НАЙПЕВНІШОЮ ЗАПОРУКОЮ СКОРОГО РОЗВИТКУ НАШОЇ ДЕРЖАВИ.

Історія признає правду тим, що вміють за неї постояти. Тому постіймо й ми за свою правду. Для всіх наших дальших дій, які ми підіймемо у виконанні наших обовязків, очікуємо твердого морального оперття населення Карпатської України і всього українського народу.

БОЖЕ НАМ ДОПОМОЖИ СПОВНИТИ НАШ ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ТРУД!

в. р. Д-р Авг. Волошин,
премієр міністер.
Ужгород, 3. XI. 1938.

УРЯД ПРИСТОСОВУЄТЬСЯ ДО ВИСЛІДУ ВИБОРІВ

ПРЕЗИДЕНТ ПРО ВИБОРИ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт видав першу свою заяву про останні краєві вибори, коли його спиталися про цю опінію на правильній тижневій конференції з пресою.

Президент заявив, що він не бачить у цих виборах нічого несподіваного. Всі ці висліди, які деякі газети й політики проголошують політичними несподіванками, він передбачав наперед. Як при попередніх виборах, так і тепер він написав перед виборами свої сподівання щодо висліду, опечатував і відкривав по виборах; цього року він помилився дуже мало, бо сподівався, що републиканці добудуть 65 нових місць у конґресі, а вони добули понад 80; він сподівався, що вони добудуть 7 нових місць у сенаті, а вони добули 8.

Запитаний, який вислід буде це мати на ситуацію в конґресі, президент заявив, що він не сподівається консервативного бльоку з републиканців і демократичної опозиції проти його програми, як це дехто заповідає. Він уважає, що його лібералізмові не грозить ніяка небезпека з боку конґресу.

ЗАПОВІДАЮТЬ ПЕРЕМІНИ В КАБІНЕТІ.

ВАШИНҐТОН. — У столиці ходять чутки, що вже в найближчій будучності має зрезиґнувати з уряду Гомер Комингз, генеральний прокуратор, себто секретар судівництва, та Данієл Ропер, секретар торговлі, а на їх місці будуть іменовані нові урядники, а саме, на місце Комингза Роберт Джексон, а на місце Ропера Гопкинс, що досі є адміністратором поступу праць.

ПРЕЗИДЕНТ СКЛИКАЄ КОНФЕРЕНЦІЮ ПРОВІДНИКІВ КОНҐРЕСУ.

ВАШИНҐТОН. — Президент заповів, що наступна сесія конґресу почнеться правильно 3. січня 1939. року, та скликав провідників обох палат, щоб з ними нарадитися над законодавством, котре ця сесія повинна передовсім взяти під увагу.

ПРОПАГАНДА ЗА ЗБРОЄННЯ НА СВЯТКУВАННІ ДНЯ ЗАМИРЕННЯ.

ВАШИНҐТОН. — З усіх міст Америки доносять, що святкування Дня Замирення зазначилося пропаґандою за збросння. Святкування всюди відбувалося багато серіозніше, ніж попередніх років. Широку пропаґанду за збільшення зброєнь Америки підняв Американський Леґіон.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ІМПЕРІЯЛІСТИЧНИМИ АМБІЦІЯМИ ДИКТАТОРІВ.

ОТАВА (Канада). — На святі Замирення виступив Конент, ґенеральний прокуратор Онтарія, з промовою, в котрій остерігав канадійських ветеранів, що Канаді грозить небезпека з боку диктаторів, котрі хочуть правити силою над цілим світом.

Канадійський премієр МекКензі Кинґ говорив на радіо в подібному дусі: „миру й свободи не можна забезпечити безділністю".

ПОСАДНИК НЮ ЙОРКУ ТАВРУЄ „БРУТАЛЬНИХ" ДИКТАТОРІВ.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ню Йорку Ля Ґвардія виступив підчас своєї промови на параді Дня Замирення, влаштованій на Медисон Сквері, з промовою, в котрій таврував „брутальних диктаторів" за маскування вбивства як національну політику.

ПОЛІТИКА Й ПРЕСА ПРО АНТИСЕМІТСЬКІ ПОГРОМИ.

НЮ ЙОРК. — Багато політичних, суспільних і церковних діячів виступають із публичними заявами протесту проти антисемітських ексцесів у Німеччині.

Між першими були: прокуратор повіту Ню Йорк, Томас Е. Дюі; бувший довголітній губернатор стейту Ню Йорк, Алфред Е. Смит; та д-р Елмор М. МекКі, ректор протестантсько-епископальної церкви св. Юрія.

Вся американська преса пише про ці ексцеси, прирівнюючи їх з погромами чорних сотень у Росії, з південними лінчами муринів, та гостро критикуючи передовсім німецький уряд, що, мовляв, цих ексцесів не лише не здержує, але їх організує. Преса добачує в них заломання моралі й дисципліни німецького народу.

НІМЕЧЧИНА ВЕДЕ ПРОПАГАНДУ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ.

ПАНАМА. — За старанням німців з німецької кольонії виставляють тут широко німецькі пропаґандні фільми, спроваджені німецькими консулями й дипльоматами. Ціллю пропаґанди є захопити для Німеччини заграничну торговлю країв латинської Америки.

ЗЛОЧИННІСТЬ У ЛЬВІВСЬКОМУ ВОЄВІДСТВІ.

Польський Головний Статистичний Уряд обчислив, що в другому кварталі ц. р. найбільше вбивств та намаганих убивств у Польщі було у львівському воєвідстві. В порівнянні з іншими воєвідствами злочинність у львівському воєвідстві є дальше дуже велика.

ДИРЕКТОР ПІДПАЛИВ СКЛАДИ БАВОВНИ.

Московська „Правда" пише, що в Озерах під Москвою зґоріли склади бавовни, що належали до комісаріяту легкого промислу. Слідство устійнило, що підпалив ці склади їхній директор, Ґринін. Ґриніна та його 4 товаришів засудив суд на кару смерти через розстріл. Присуд, очевидно, виконано.

ТРАҐІЧНИЙ ВИПАДОК З ГРАНАТОЮ.

Три хлопці з Кривенького, пов. Копичинці, пасли худобу і знайшли гранату з часів світової війни. 15-літній хлопчина Роман Кузь почав маніпулювати гранатою і спричинив вибух гранати, від якої зґинув. Його важко ранених товаришів відвезли до шпиталю в Чорткові.

ВБИВ ЖІНКУ ЗА 10 ЗЛОТИХ.

Невідомий бандит убив у Варшаві Владиславу Борковску, власницю споживчої крамниці. Поліція арештувала під замітом убивства її приятеля Генрика Шулевского, який недавно вийшов з вязниці у Вронках. Слідство виявило, що Шулевскі згодив 17-літнього робітника Лісовского до вбивства Борковскої, щоб заволодіти її крамницею. Лісовскі згодився вбити жінку за винагородою 10 зл. та обіцянку, що буде продавати у крамниці Шулевского як субєкт. Поліція арештувала теж уже самого вбивника Лісовского, який признався до вини.

АКТОР, ЩО ГРАВ ЛИШ ОДНУ РОЛЮ.

Старі лондонці жалують тепер і сумують за актором Волтером Уриджом, який помер, проживши 75 літ. Уридж був незвичайно популярний в англійській столиці зпиводу своїх леґендарних екстраваґанцій. Від 25 літ він був чільним актором театру „Дейлі Театр", у якому грав одну-одиноку ролю — Маджі в оперетці „Гарна дівчина з Ню Йорку". Хоч він мав дуже багато приманчивих пропозицій, то залишився до кінця життя вірним одній ролі, яка дала йому славу й маєток.

НЕ ДОПУСТИЛИ ДО ПАРЦЕЛЯЦІЇ В ГАЯХ.

„Слово Народове" з 25 жовтня помістило більший допис з Гаїв коло Львова такого змісту: До Гаїв приїхала 18 ц. м. спеціяльна комісія, щоби перевести підготову працю у звязку з парцеляцією місцевого фільварку, що його і сусідній Опарів призначено для селян з Прус коло Львова. По приїзді комісії на відгомін дзвонів зібралася під фільварком юрба з 1,500 осіб і заняла ґрізну поставу супроти членів комісії, що довший час не виходили з помешкання. Щойно по довших переговорах удалося переконати провідників юрби, що „влада уступить українцям" і тоді комісія вийшла з дому. Юрба знищила цілий віз деревляних граничників. Особи, які везли граничники, оминули масакри, запевняючи, що вони є візниками і їх наняли до праці. Комісія відїхала з Гаїв першого дня вечором, хоч мала бути кілька днів. „Слово Народове" нарікає, що поліція не провчила як слід юрби. Одночасно запевняє, що одна українська делеґація відвідала сусідні Глуховичі, де шукала польських кольоністів, друга їздила до Львова з жалобою до влади. Вкінці „Слово Народове" домагається гострих репресій супроти українців.

ПОЛЬСЬКА ЮРБА ПРИ ОХОРОНІ ПОЛІЦІЇ РОЗГРОМЛЮЄ УКРАЇНСЬКІ ІНСТИТУЦІЇ

ПАЛЯТЬ ЛЮДЕЙ.

ВІДЕНЬ (Спеціяльна телеґрама до „Свободи"). — Від третього до шестого листопаду руйнували поляки при поліційній охороні львівську „Просвіту", Ревізійний Союз Українських Кооператив, Маслосоюз, Духовну Академію, українську пресу, Українську Гостинницю, Товариство Зорю. Палили людей. Те саме діється на провінції.

ПОЛЬЩА ПРИКАЗУЄ ЗДУШЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ РОЗРУХІВ.

Більше поліції й війська вислано в загрожену смугу.

РИҐА (Латвія, 7-го листопаду). — Кореспондент „Шікаґо Дейлі Трібюн", Доналд Дей, пише: Польський уряд підприняв гострі міри, щоби привернути лад та порядок у польській Україні.

„Гострі кари будуть наложені на українців, що беруть участь у демонстрація та в іншій протипольській діяльності", заявив нині львівський воєвода, Владислав Білик.

Це перший раз польські урядові чинники публично виявили бурхливі неспокої, що мають місце майже кожного дня в Галичині, відколи Карпатська Україна одержала цілковиту автономію в Чехословаччині, три тижні тому. Заява воєводи Білика була цілком сконфіскована у варшавській пресі, одначе появилася в краківському часописі „Ілюстровани Курєр Цодзенни".

Поліційні сили побільшені.

Воєвода дальше виявив, що як поліція так теж військові сили в полудневій Польщі були значно змічнені й побільшені і що границі з Чехословаччиною-Карпатською Україною, Румунією та советською Україною є щільно бережені проти входу аґентів, зброї й літератури, більше ніж колинебудь передтим.

12-тий полк кінноти заладовано нині у Варшаві в напрямі на Львів після серіозних розрухів, у котрих, як офіційно донесено, дві особи були вбиті. Польські студенти та члени патріотичних організацій почали вчора нападати на українські семинарії, студентські доми й інші українські інституції у Львові. Українці гостро почали реаґувати, вибиваючи шиби в численних польських інституціях.

Польські офіційні чинники у Львові обвинувачують німецьких аґентів за розрухи. Вони твердять, що Німеччина активно піддержує український рух до створення незалежної української держави.

Пять жидів та 15 українців вибрано до сойму, який скоро збереться, щоб дати Польщі нові закони. Всі опозиційні лідери твердять, що Мосцицкі зліквідує всі політичні партії з винятком своєї власної.

МАДЯРИ ЗАНЯЛИ КОШИЦІ.

ПРАҐА. — Мадярські війська заняли останнє і найбільше місто Кошиці на тих територіях, які признали їм Німеччина й Італія у Відні. До міста вїхав мадярський реґент Горті враз зо своїм кабінетом міністрів. Горті виголосив промову, в якій сказав, що права тих словаків, що тепер входять до мадярської держави, будуть шановані та що вони дістануть повну можливість для свого культурного розвитку. Горті зазначив: „Це тільки початковий наш успіх!" Юрба кричала: „Ми хочемо Братислави, ми хочемо Трансильванії!"

СОВЕТСЬКА СИСТЕМА КРАХУЄ.

МОСКВА.— Советська влада почала знов „чистку". Тим разом вона арештує продавців у державних склепах за те, що . . . в склепах нема продуктів на продаж. Влада закидає, що коли навіть і трапляються якісь кращі продукти, то зараз продавці їх розхоплять поміж себе, а для ширшого загалу нема. Ті закиди стверджують величезний брак усяких продуктів у Советах. Крім того продукти дуже дорогі. Кореспондент „Асошієйтед Прес" говорить, що пересічна платня робітника в Советах виносить 230 рублів на місяць. А одяж з місцевого лихого матеріялу коштує коло 700 рублів. З кращого матеріялу, спроваджено з Еспанії, коштує коло півтори тисячі. Щоб заробити собі на таке убрання, робітник мусить працювати поверх пів року. Дається відчувати також гострий брак харчів. В доставі харчів слідна цілковита дезорґанізація. На базарах влада не дозволяє купувати стільки харчевих продуктів, скільки покупці хотілиб.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Сво'оди": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩО ТАМ ЗА ГОЛОСАМИ?

В міру того, як піднялися вгору, так сказатиб дими передвиборчої боротьби і як проминуло, з одної сторони, похмілля перемоги, а з другої сторони жалі з прогри, починає брати верх здоровий розум і люди починають застановлятися над причиною того, що сталося. В чому лежить причина безсумнівної поразки Демократичної Партії та де шукати джерел перемоги Републиканської Партії?

Багацько світла на ці питання, що властиво є одним питанням, кидає історія. Вона показує саме, що в середині президентської каденції правляча партія мала правильно поважні неповодження. Причиною цього явища є звичайна людська недосконалість: людина, вибрана на якийсь уряд, не може всіх задоволити. Урядник часто дражнить ріжних виборців. За два роки ніяка партія не має ще досить часу зробити щось на зарядження всякому лиху, якому вона обіцяла зарадити. Зрештою правляча партія мусить брати через вийшовший з неї уряд на свої плечі відповідальність за всякі невдачі, хочби це були невдачі зовсім від неї незалежні. Уряд часто винують за річи, яких він не хотів, ба навіть за річи, котрим він хотів запобігти, а не вспів. Як каже італійська поговірка: його винують навіть за погоду.

Таких умовин зовсім природнім вислідом буде, як при найближчій нагоді, при найближчих виборах, знайдеться багато людей, що будуть голосувати проти правлячої партії. Тим природнішим був вислід у випадку Демократичної Партії, котра при останніх виборах, два роки тому, добула собі завдяки збігові ріжних обставин просто небувалу й неприродню більшість. Видно було вже тоді, що великі маси американського населення покладали на уряд якісь надзвичайні надії, що їх, природньо, уряд ніяк сповнити не міг. Уже тоді заповідали, що така велика партія не зможе удержати єдности, не зможе виступати за одноцільну програму діяльности, а тимсамим мусить розчарувати людей і викликати до себе рішучу реакцію, котра проявиться при виборах опозицією проти неї. Це власне й сталося.

Дехто приписує поворот у голосуванні американських виборців іще зворотові в настроях напрямо. Мовляв, населенню вже надоїли ліберальні кличі Рузвелта й воно хоче завернути до старих, консервативних засад, наприклад, таких, які загально признавали за Гардинга, Кулиджа й Гувера. Що Републиканська Партія зібрала довкола себе більшість опозиції проти Демократичної, Партії, це правда, але це вона завдячує радше готовій партійній машинерії, ніж програмі. Її кандидати приймали багато ліберальних точок Рузвелта, а інколи йшли ще далі, ніж президент. Останні вибори саме показали, що ніякий наступний президент Америки не зможе вже відноситися до векучих суспільних справ з такою байдужністю, з якою відносився, наприклад, Гувер. Що не говорити би про Рузвелта, в цьому вже лежить його заслуга, що він поставив набудуче мірило участи федерального уряду в розвязці важних питань краю, від якого ніякий президент не зможе відступити.

ЗАКАРПАТСЬКА УКРАЇНА — ДЕРЖАВОЮ*)

Закарпатська Україна сконсолідувала ще в останній годині свої сили, проголосила автономію і вибрала своїх міністрів, яких центральна влада в Празі затвердила. Вона, той недавний іще — за словами Драгоманова — „поранений брат" — стала державою так, як у 1867 році стала державою Мадярщина, яка була частиною Австро-Мадярщини на рівних правах з Австрією. Тепер нема вже Чехословаччини, але є чесько - словацько - підкарпатсько-українська република, як і повинно було бути іще від 1919 року.

Проголошення закарпатсько-української держави вдарило сильно по головах і мадярів і польських шовіністів, які аж до останньої хвилі домагалися „спульної ґраниці з Венґрамі". Тепер усі ті фантазії взяли в лоб, бо навіть Мусоліні, який, не знаючи властиво стану річей, був за ту спільну границю — тепер, по вияснені йому справи новим чехословацьким міністром заграничних справ, Хвальковським, станув по стороні Чехословаччини і Закарпаття. Зрештою й Англія бажає собі упорядкування всіх менщинних справ у Чехословаччині і не згодиться на творення нового огнища спорів і революції. Бо без революції не обійшлосяб. І може нарешті наша Америка й Канада прокинулися з просоння на оборону закарпатських братів. Одним словом, можна повторити щодо Закарпатської України нашу стару поговірку: „ Заки хвалько нахвалиться, то будько набудеться".

Мадярські і польські шовіністи грозили і нахвалювались, а закарпатські українці взяли та вибрали своє міністерство, а Прага признала його та потвердила. А ті лише очі витріщили.

Одначе тепер повстане негайно між Закарпатською Україною і Словаччиною спір за ті українські землі (лемків і сотаків), які з дурної голови пок. Крамарж підчас міжнародніх договорів віддав на поталу словакам. А є там понад 200 тисяч нашого народу.

Якщо наш закарпатський уряд не візьметься негайно ще за гаряча до тої справи, то потім, по успокоєнні і закріпленні відносин, буде вже запізно.

Тут би ще нагадати треба, що Бенеш спершу (заки зітав президентом) кілька разів заявляв, що Закарпатську Україну чехи держать у руках лише як депозит. І так заявив він 29. жовтня 1919 р. д-рові Трильовському, як делеґатові західньо-українського уряду: „Ми державимо Підкарпатську Русь лише як депозит. Якщо збудуєте українську державу, ми вам її віддамо".

Те саме сказав він пізніше радянсько - українському дипломатові М. Левицькому. Він розумів, очевидно, що і східня Галичина буде належати до тої української держави, як це передбачав, а радше бажав (для большевиків) чехословацький посол у Букарешті, Шеба, в своїй книжці, яка перед 1½ роком такий крик по стороні польській викликала, що аж чехословацький уряд мусів його перенести на інше місце.

Поляки побоюються, що та українська невелика держава може стати „гназдем кновань" проти Польщі, так, як і досі українська революційна література, на їх думку, йшла з Закарпаття через карпатські провалля до Галичини.

Дуже важно є знати матеріяльну вартість Закарпатської України, того краю, в якім нарід дуже вбогий (бо жиди страшно його присіли, як це описує О. Кисілевська в „Жіночій Долі"), а земля дуже багата. В 1926 році писав інж. Брандайс у „Венкові" що це „край будучности". Він активно помагає чехословацькій господарці.

„Торговий біланс цього краю має передовсім велику надвишку вина. Що року можна вивезти з Закарпатської України 100 тисяч гектарів вина, а це значить, числячи по 5 чеських корон за літру, 50 міліонів ч. корон. Овочів можна вивезти щорічно коло 500 вагонів, а коли числити по пів корони за один кільоґрам, то це значить 25 міліонів ч. корон. Річний вивіз деревного матеріялу ріжних родів є вартний при дуже низькій ціні 100 міліонів ч. корон. — Річно продають там 10 тисяч ріжної худоби за 30 міліонів ч. корон. При покращанні годівлі худоби можна би вивезти річно 5 разів більше. Річний дохід з тютюну виносить 15 міліонів ч. корон. Фабрикація ементальського сира допрова починається. Вже тепер продукується на Рахівщині річно 30 сотнарів цього сира, вартости 600 тисяч ч. корон".

Інж Брайдіс іще не вичислив усього. І так, наприклад, із солотвинської копальні вивозять річно біля 20 тисяч вагонів соли, вартости коло 300 міліонів ч. корон. В ріжних чеських банках лежить коло 800 міліонів чк. вкладок, що дають 32 міліони процентів. Податків заплатила Закарпатська Україна в 1919 році 9 міліонів ч. кор., а в 1918 р. вже коло 180 міліонів чк. А скільки грошей висилають річно чеські урядовці із Закарпатя своїм родинам! Величезний дохід дають державі камеральні земельні добра та державні ліси, котрих є на Закарпатті 328,084 гектари.

Закарпатська Україна платить на чехословацьку републику, а не навпаки.

Всі розходи Закарпатської України виносили за 1937 рік 210,757,600 ч. корон. З того поминувши видатки на урядовців, припадає на саму чехословацьку республіку поза Закарпаттям 70,363,400 ч. корон.

За такі гроші можна би вже удержати свою власну державу, а ще дотого таку невелику, як Закарпаття.

Рано, чи пізно — мусить у ній перемогти чисто український національний дух і вона може й справді ще стати „українським Піємонтом", наскільки до того часу не розлетиться советська Росія і не повстане власними силами наддніпрянська Велика Україна. Безперестанні переслідування українських „ворогів (?) народу" в радянській Україні є доказом, що там при найближчій відповідній нагоді вибухне ясним полумям велике українське повстання. А це може статися передовсім тоді, колиб Совети мали якийсь воєнний погром. Та вони бояться, мов зарази, якоїнебудь війни. Вони воліють покищо мордувати своїх власних ґенералів. **Клим Обух.**

*) Ця стаття була написана перед віденським рішенням. Вона є виразом сподіваного радше, ніж сутнього. — Ред.

НОВЕ НАВЧАННЯ В НАРОДНІХ ШКОЛАХ БЕЛЬҐІЇ

Бельгія вже давно славилася новими педагогічними принципами свого великого педагога-психольоґа, д-ра Декролі. Але в той час, як його нове розуміння плянів і метод навчання приняли з пошаною і великим ентузіязмом усі світової слави педагоги і прихильники Декролі, його педагогічні нові основи зреалізовано лише в Арґентині ще за життя Декролі та частинно по деяких приватних школах. В самій же батьківщині великого реформатора його ідеї реалізовано в одній т. зв. Новій Школі — Еколь Нувель — у Брюселі, а наукову розроблював його психо-педагогічні теореми славнозвісний Інститут Декролі, теж у Брюселі. Але рух за обновлення ввесь час зростав по всій Бельгії і потрохи вносив по ріжних школах нові педагогічні вимоги та, як кажуть бельгійські педагоги, скрізь наростала революційна хвиля проти старої школи, і що педагогічну революцію підготовив Декролі і його співробітники та прихильники. Останніми часами дуже ускладнилась праця бельгійського вчительства й офіційного інспекторату. З одного боку їх захоплював новий рух, ті теорії нової школи, з другого боку вязали їм руки офіційні програми, застарілі міністерські інструкції. Але, на щастя бельгійської школи, цей рух дійшов до самого міністерства освіти і в 1934 р. міністер прикликав собі на пораду визначних того часу бельгійських педагогів, а також високо освіченого директора народних шкіл, пана Бюез. Діло пішло дуже жваво, а коли вступив на міністерське становище пан Бове, він цілком добре і сміло довершив її. Міністер Бове сам прийшов у Школу Декролі, виголосив там дуже піднеслу промову, прислухався там, як велося в ній виховання і навчання і, виходячи зо школи, сказав: „Ця школа — це мрія моїх дитячих літ".

За 1934—1935 рік по всій Бельгії центральна влада визначила по всіх шкільних кантонах педагогічні конференції, на яких мали обмірковуватися такі то тези для підготови реформи шкільного пляну і нових метод навчання і виховання:

1. Навчання в народніх школах має бути виховне, конкретне, просто експериментальне і мусить спиратися на безпосередньому дитячому спостереженні і досліді.

2. Визначені вчителі мають висловити свої погляди на проведення цих спостережень у 1 і 2 ступні школи і показати, як вони навчають діток тої природи, що їх оточує.

3. Дискусія про ці думки і практичні з неї наслідки.

4. Створення можливого звязку між усіми предметами навчання, можливе взаємне доповнення — мовою, малюнком, географією, економікою.

Тут і пригадуються відомі методи Декролі — ступнево поширених асоціяцій, що так зацікавлюють дітей, коли, відповідаючи на їх зичайні запитання, на їх інтереси — так поширюється самостійну працю їх розуму.

У 1935 р. в Брісселі зорганізовано Міжнародню Виставу. Вона мала за завдання обновити всі шляхи економічного і культурного життя Бельгії. Шкільний відділ був найбагатше представлений; усе, що було нове, ще не визнане офіційно, було тут зібране. Так бельгійська народня школа на цій виставі виявила себе цілком готовою до нової реформи.

15. червня 1935 р. появився міністерський обіжник. Це був як вибух петарди, але вибух радісний, як заклик до щастя, до нової нормальної праці. Він глибоко відбився в серцях учительства і свідомих батьків. Обіжник не розривав звязку з минулим; що було в ньому добре, він залишав, але освічував його новим раціональним світлом. Він відкидав як шкідливі старі енциклопедичні програми, скорочував на майбутність скількість обовязкових предметів, він ставив основою навчання спостереження, дослід оточення, як методу навчання — центри дитячих інтересів; він звертав увагу на дві головні науки: на рідну мову і на математику; їх визнавали основами всього навчання. Серед статтей, присланих априводу реформи школи ріжними визначними в усьому світі педагогами, найцікавіші були думки Шарля Баллі (з Швайцарії) і пані Гамаїд, яка вже 25 літ веде школу Декролі в Брісселі. Баллі зупиняється на цих словах вступу пляну навчання, який каже: „Найголовніша проблема то є рідна мова — це майже єдиний справжній предмет навчання". На думку Баллі, рідна мова в новій школі мусить стати центральним зерном, мотором усього навчання за всі 4 роки початкового навчання, бо рідна мова є головне знаряддя виразу і взаємних зносин людей. „Рідна мова", каже відомий педагог, „тісно звязана з життям дитини і з загальним життям народу. Але головною умовою успіху навчання є, щоб не силувати дитину вживати мови, якої дитина не знає і яка її паралізує своєю незрозумілістю. Треба позволити дитині вільно висловлюватися тією мовою, яка їй є найрідніша; дитина радо розмовляє, як може, захоплюється своєю балачкою, часто грішить проти правил граматики, але не треба перешкаджати дитині в її вільному, хоч і не завше коректному вислові своїх вражінь, своїх думок". На думку Баллі, вільна розмова дитини її рідною мовою є справжнє джерело краси цієї мови, її багатства, яке може освіченому слухачеві дати ключ до складання синтакси розговірної мови. Баллі висловлюється проти сучасного теоретичного вчення граматики і надіється, що в Новій Школі її заступлять практичні вправи, звязані з життям дитини, і що сучасна схоластична граматика перетвориться в „активну", „рухливу", всю збудовану на творчості дітей, на їх самостійних працях. Таксамо і для навчання ортоґрафії треба створити цілу експериментальну методу. Всі вказівки п. Баллі особливо цінні для Бельгії, де живуть побіч два народи, кожний зокремою мовою, з власною культурою, і для них обох має велике значіння повноправне плекання своєї рідної мови та знахождення найкращих метод для її повнішого навчання.

Не менше цікаві і завваження пані Гамаїд, одної з найстарших послідовниць цілого вчення Декролі; і вона радіє, що в новому пляні вимову навчання кладеться „дослід оточення шляхом активного спостереження". Пані Гамаїд з гордістю каже: „Треба так, як я, 26 літ виконувати програму Декролі, треба було прослідкувати розвиток соток дітей, вивчених на цих спостереженнях, щоб оцінити багатство цієї методи, її психольоґічну, педагогічну і соціяльну цінність". Як вірна учениця великого вчителя, п. Гамаїд із захопленням зупиняється на всіх статтях нового пляну, що відповідають думкам Декролі, як напр.: „Ми не хочемо творити з наших дітей складу знання, а хочемо, щоб вони ставали самі сильними бючими джерелами, хочемо приготовити, щоб уміли добре управляти своїми думками і своїм поведенням". Від тої хвилини, як учитель не є звязаний інструкціями, він може виявити свою малу ініціятиву й особисту думку в свому поведенні з дітьми і в методольоґічних засобах; він шануватиме свободу дітей, вимагаючи від них лише те, що кожний може і мусить з обовязку зробити. Для цього, каже п. Гамаїд, „учитель мусить знати, зрозуміти і лю-

ДУМАЙЛО

Оповідання.
(За Анцеґрубером).

(5)

Саме тоді, коли Павло Райда втратив службу у господаря, у котрого треба було гірко робити, не мислити, оженився парубок Дарчукової і відійшов від неї. Вдова, котра двацять і два роки жила під боком старого і немічного мужа, стала роззиратися за молодим і крепким наймитом, який у господарстві міг би заступити господаря. Вона післала пастуха до Райди з зазивом, щоби прийшов до неї. Люди відраджували їй брати Райду, бо він на господарстві цілком не розуміється.

— В моїй руках він стане добрим господарем! — відповіла Дарчукова і Райду таки взяла.

Люди затирали руки і підсміхалися, кажучи:

— Варто буде бачити, як то Дарчукова буде Думайла вчити.

Райді ще ніде не було так добре як у Дарчукової. У неї він міг думати досхочу. Міг думати, коли схоче і скільки схоче.

Не було роботи такої пильної і такої штудерної, яка моглаб його думки перебити, або звернути на цю роботу, до якої взявся. Йому що хвилин приходила на ум якась нова загадка:

— Чи когут знає, що він зо своїм коралевим гребенем і з жандармським хвостом — така пишна худоба? Чи качки йдуть так широко киваючися тому, що вони тяжкі, чи тільки з привички? Чому оковита горить, а вода ні?

Коли в його голові виринуло якесь питання, то те, що було в його руці, відкладав. Хоч бувало, що таким способом загаяв пильну роботу, то з челяди ніхто не сміявся з нього і ніхто за те не ганьбив його, бо знав, що господиня візьме його в оборону і накричить:

— Яке тобі діло до того? Ти маєш свою роботу. Пильнуй свого носа, не чужого проса!

Лише тоді, коли при тім нікого не було, Дарчукова дуже лагідно повчала його:

— Не передумуй питань і не розмотуй загадок, з яких не будеш мати користи. Ліпше зробиш, як щиро і з охотою візьмешся до роботи, з якої я буду мати користь.

Раз, коли в ночі горіло ціле обійстя по тім боці села і рано Дарчукова вчула, що людей у хаті захоплених у сні, ледви врятували та що в стайні згоріла корова, Дарчукова спитала Райду:

— Як би я була в якійсь великій небезпеці, то ти такою думав би про що інше, не рятуючи мене, полишаючи рятування іншим або собі на пізніше?

— Як би така небезпека була — відповів Думайло — і як би ви не втекли, то я, не надумуючися, кинувсяб за вами з того жаху; то обороню вас.

Так Райді минуло пів року у Дарчукової. Люди дивувалися, що вона держить його, здягає і годує. Зразу всі гадали, що молодого і здорового парубка вдова взяла не до роботи в господарстві, а для себе. Тепер усі бачили, що він був ні для господарства, ні для неї. Челядь добре підглядала і якби щось було грішне, то була би підглянула. Вдова держала Райду таксамо далеко від себе, як іншу челядь.

Одної неділі пополудні Дарчукова звільнила всю челядь, кажучи, лише Думайлі лишитися вдома. Парубок і одна дівка пішли на село. Друга дівка лишилася. Мабуть була цікава, чого господиня пускає з хати всю челядь, полишивши тільки одного. Коли дівка сказала, що тому не йде, що в селі не має до кого йти, Дарчукова вислала її з насінням буряків на друге село.

Коли господиня вже не потребувала боятися, що хтось із челяди влізе в хату, вона стіл у світлиці застелила скатеркою, поставила на столі фляшку з запіканкою, збанок з медом, полумисок з мясивом, булки. На столі очевидно були також чарки, тарелі, ножі й вилки. Ще глянула на стіл, чи все є, що потрібне, і відчинивши вікно, гукнула на Павла, що сидів на цимбрині і думав. Покликала його до хати. Коли прийшов, промовила до нього:

— Я хотіла би з тобою побалакати про щось дуже важне. Ця балачка буде довша, отже сідай. Ось тут.

Господиня показала йому крісло при столі. Коли він сів, ласо позираючи на фляшку, вона спитала:

— Ти чого так задивився на ту фляшку?

— Бо я думаю...

— Тільки нічого не думай! — перебила Дарчукова. — Як зачнеш думати, то ми не добалакаємося до того, до чого я нині хотіла би добалакатися з тобою. Я вже волілаб, як би ти замісць про ту фляшку думати, напився з неї.

— Я волів би, — сказав парубок.

(Дальше буде).

бити своїх учнів". Велику увагу вона звертає на прогульки, що дозволяють дітям безпосередньо знайомитися зо своїм позашкільним оточенням і його діяльністю, не лише з самою природою, а й з людьми, що дає дітям розуміти свої відносини з людським, близьким до них осередком. П. Гамаід притримується всіх метод свого вчителя (центри інтересів, асоціяції) і особливо рекомендує ґльобальну методу навчання грамоти — читання та писання. Цієї методи з великим успіхом уживають у початкових школах і дитячих садках Анґлії, Бельґії, Америки, почасті Франції, але через щось в останніх часах відкинуто її по багатьох школах Чехії і зовсім не приймається по наших школах на Закарпатті, хоч її запропонувало міністерство освіти. На мою думку, вона є дуже раціональна і дає дитині широкі можливості для творчої думки. Не придається вона по наших школах з двох причин: одно — що до неї не підготовлені наші вчителі, бо до того необхідно мати досвід або зразок у якійнебудь експериментальній школі; друге — що вона вимагає багато матеріялу: тут не обійдеться одним „букварикoм"; він не потрібний; потрібна більша скількість карточок, рухома книжка, творча діяльність самих дітей, багато малюнків. Поки школа не має цього, поки нема досвідченого вчительства, — ця метода неможлива, непридатна. Особливо в клясах, де багато учнів, та ще там, де від учнів вимагається, аби найскорше, хоч абияка грамотність. Але сама по собі ця метода дуже сприяє розвиткові дитини і дуже добре вживати її в старших ґрупах дитячих садків.

Далеко від нас Бельґія, але не можна не радіти, що вже в одній невеличкій, але дуже культурній країні Европи державна школа самим міністерством освіти поставлена на правдивий терен сучасної педаґоґіки і дитячої психольоґії. На тернистому шляху розвитку нашої національної школи ми разом з педаґоґами цілого світу витаємо плян Нової Школи в Бельґії як радісну дату в історії всесвітньої педаґоґіки. Люди, які ще не втратили всякої віри-надії в кращу майбутність людського життя, щиро витають смілу реформу міністра Бове і всіми скромними зусиллями радо підготовлятимуть належний терен у кожній країні до щасливого визволення рідної школи від усіх перешкод для її раціонального розвитку.

С. Русова.

Прага, 11. V. 1938.

(„Рідна Школа", Львів, 15. жовтня 1938).

•З ДНЯ•

ЯК САМОВИЗНАЧЕННЯ, ТО САМОВИЗНАЧЕННЯ.

Поляки нераз роблять великі дурниці. Коли вони, наприклад, зачнуть розписуватись про те, як то їх маршалок Пілсудскі провадив підпольну боротьбу, як поповнював терористичні вчинки на москалях, як то виконував напади на почту і банки, щоб роздобути гроші для своєї революційної орґанізації, то вони тимсамим учать українців, як поступати та як боротися з наїзником. І ось у той спосіб польська преса робить знамениту революційну пропаґанду серед українського населення. Українська преса не моглаб ніколи щось подібне помістити. Навіть українське підпілля мусить поборювати величезні труднощі, щоб цього роду інформації доставити широкому загалові. А польська преса робить це даром.

Зрозуміло, що польська преса почасті мусить так робити. А то тому, щоб виховати свої маси в бойовому дусі, щоби представити їм ту боротьбу, що її провадили батьки, та в той спосіб навчити польські нові покоління шанувати те, що вони мають. Отож, щоб це все осягнути, польська преса мусить писати про свої минулі революційні змагання. Та водночас вона дає українцям прекрасну науку, як поступати. Навіть українські адвокати, які бороняли на процесах українських революціонерів, нераз порівнювали їх учинки до тих учинків, що їх переводив Пілсудскі. А польські судді аж пінилися зо злости і верещали: „То цо іннеґо".

САМОВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ТЕШИНСЬКИХ ПОЛЯКІВ.

А в останніх місяцях польська преса почала мов скажена трубіти, що 80 тисячам (наскільки їх справді стільки є) поляків у тешинському Шлеську, котрі ще кілька тижнів тому знаходилися під чехословацьким пануванням, належиться право самовизначення, належиться право приєднатися до матернього пня. Еґеж, їм те належиться. І польська преса грубими буквами друкувала на перших сторінках про те, як чехи неправно загарбали тешинський Шлеськ, як то тешинський Шлеськ колись належав до Польщі, як то поляки у тешинському Шлеську не мають польських шкіл, як то над ними панують чеські урядовці й жандарми, як то ті поляки тужать за тим, щоби прилучитися до Польщі. А водночас грубими буквами польські ґазети друкували, що це є святим обовязком кожного поляка в Польщі і на цілім світі прийти з поміччю тим нещасним полякам; що Польща і кожний поляк в кожному кутку світу повинні принестя навіть велику жертву, щоби помогти тим полякам сповнити свої національні ідеали.

УКРАЇНЦІ ЧИТАЛИ І ДУМАЛИ.

А український широкий загал читав ті вістки, слухав їх через польські радія і думав собі, що це чистісінька правда. Авжеж, що того тсього потрібно тешинським полякам. Та водночас він думав, що того всього потрібно також йому, українському народові під польським пануванням. Він думав, що так, як тешинським полякам належиться право самовизначення, таксамо йому належиться право самовизначення. Так, як їм належиться право жити в своїй державі, таксамо українцям належиться право жити у власній державі. Таксамо, як тяжко жити під чеськими жандармами полякам, таксамо і українцям тяжко жити під чужою кормигою. Таксамо, як обвязком кожного поляка є боротися за обєднання всіх земель у свою державу, таксамо обовязком усіх українців боротися за обєднання всіх українських земель у свою одну велику українську державу. Це святий обовязок кожного українця і за ту ідею не можна вагатися покласти навіть найбільші жертви.

ОТОЖ БОРІМСЯ.

А зробивши цей висновок, хочби вже на основі виключно тих польських засад, які поляки примінювали до тешинського Шлеську, ми, українці, розсіяні всюди по світі, розпічнім тепер ширку акцію за самовизначення для сімох міліонів українців, що знаходяться під Польщею. Припрім Польщу до муру і скажім їй, що або вона однакові засади примінює до всіх або вона брехлива, фальшива держава, побудована на брехні і фальші.

Головно ми, за границею, повинні демаскувати Польщу і виставляти її дволичність. Бо хоч на світі панує сила, то фактично та сила мусить бути получена з правдою. Лиш та шляхотна мішанина сили і правди може вдержатися на світі довший час. Сила без моральних основ, оперта на брехні і крутійстві, таки мусить завалитися; таксамо, як правда без сили ніколи не скільчиться і не проявиться в житті. Щойно чудодійна сполука тих двох чинників забезпечує сталість даній державній орґанізації, чи всякій орґанізації. Отож нашим обовязком за границею виказати брехливість тих засад, на яких побудонана теперішня Польща. А тою роботою ми зробимо велику користь не лише собі самим, але також цілому світові. Бо тим ми розкриємо гниючого чиряка, який у замаскованні затроює на світі порядок.

Пропаґанда серед чужих народів, як хтось заявив, ділає немов повітря: здається, що ніде його не видно, а проте воно ділає і від нього залежить життя або смерть живучих сотворінь. Таксамо з пропаґандою.

Ми мусимо використати як слід той чинник.

М. Костишин.

ГЕЙ, СМІЛО ВРАЗ!

Гей, сміло враз! скріпляймо гарт!
Хай сила творить дужі лави,
Бо звірський рев, дикунський жарт
В наш край женеться із Варшави.

В руках брудних зброя блищить,
Женуть пімститися з завзяття
За співчуття, що брат тужить
Бачити волю Закарпаття.

Бач! Город Льва кровю упився,
Народ страхіття не боїться;
Хоч шлях тюрем трупом встелився,
Він хоче волі вдостоїться.

Вже безліч мук, цькувань, наруг
Чашу терпіння перелили;
Минувся глум, кріпацький плуг
І час, як з рабів лій топили.

Інші часи, модерний гніт...
Нас не приборкає неволя;
Не той народ! Хоч той сам світ,
Не та, що у вас була, сваволя.

Забули ви царських музик,
Як до танку вам приґравали?

Повстанський зрив, стогін і крик,
Як москалі оперували?

Забули!... так... Француз підпер,
Та й спорожнив свою калитку;
Хто ви, що ви, бачить тепер:
Кормив собак на свою литку.

Крівавий лет обдурить вас;
Беззбройних бити — чи це сила?
Пождіть, пождіть, наспіє час:
Обкроять вам потворні крила.

Світ бачить, хто гун, чи вандал,
Нові кумани і татари;
Версайський пакт, універсал
Підніс тепер нові почвари.

Змагання в них до вічних влад,
У звірській пащі все пожерти,
Та ні! Був чех осьтих засад,
Та час звелів на силі вмерти!

І вам не вік!... Лиш сміло враз
В лави ставаймо в обороні,
До чинних діл звернім від фраз,
Упаде Каїн у Вавилоні.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Листопадове Свято.

Цей рік багатий на важні історичні події. Усе, що діється довкруги нас, не є маловажне для України. Україна чимраз більше входить у рахубу світових справ. Те, що діялося 20 літ тому, немов порохом припадає та відходить у сумерк. Нові цінності наростають, новий дух, нові уподобання, нові естетичні та мистецькі вимоги. Всі ми відчуваємо, що стоїмо на передодні великих подій, на порозі до здійснення наших державницький мрій. А водночас усі відчуваємо, що в тих важних хвилях ми мусимо на кожній ділянці витиснути з себе такі прикмети і цінності, яких потрібно державному народові.

У такому настрою ми святкували цього року в Ню Йорку 6 листопаду у Вашинґтон Ірвінґ Гай Скул Листопадове Свято. Ціла програма, кожна її точка, від початку до кінця, свідчили про ті великі вимоги, які ми нині ставимо до себе. Всі пісні, музичні виконання, а також добір пісень і музичних творів стояли на справді високому рівні мистецької вартости. Свято влаштовано заходом Стрілецької Громади в Америці та Центрального Комітету міста Ню Йорк. Саме свято попередили молебні по україніських церквах, відправлені 1-го листопаду.

На програму зложилися такі точки:

Виступи Хору Української Молоді з Ню Йорку й околиці, під проводом Степана Марусевича. Хор виконав більшу частину цілої програми. В своїх трьох виступах хор відспівав вісім пісень: одна М. Лисенка, одна О. Кошиця, одна Р. Купчинського і пять композитора Михайла Гайворонського. Дві пісні народньо-стрілецькі, були в супроводі двох фортепіянів.

Хор звучав чисто і свіжо. А коли ще трохи поправиться виговір, то цей хор буде одним із найкращих, а хто зна, чи таки не найкращим із усіх тутешніх українсько-американських хоірв. Цей хор не потребує дешевих захвалювань. Він з місця захоплює увагу слухачів. Мило бачити успіхи нашої молоді і подивляти приходиться молодого диригента С. Марусевича. Гарна праця, гарний успіх, а вигляд хору прекрасний!

На самім початку програми висвітлено живий образ укладу арт. І. Кучмака. Це теж було щось нове і в тонкому артистичному смаку. Шей живий образ, виконаний у поважному і достойному настрою, в кількох хвилинах пригадав цілу велич Листопадового Зриву і проголошення української незалежности. Без сумніву цей образ коштутав багато труду і грошей. Та настрій, який він викликав серед глядачів, вповні оправдав і труд і видатки. Цей образ залишиться на довго в памяті глядачів.

Смичковий квартет п. Р. Придаткевича виконав по мистецьки нову більшу композицію М. Гайворонського під назвою: Квартет „Морозенко", у трьох частинах, створений на мотивах пісні про козацького героя Морозенка. Крім цього відограно дві композиції Р. Придаткевича: „Чарівна дудочка" і „Гимн перемоги".

Такі композиції це рідкість на нашій еєтраді, тому ми повинні бути вдячні провідникові квартету, п. Придаткевичеві, за ті цікаі музичні новини. А також з радістю ми повинні витати праці наших композиторів, які збагачають нашу музичну літературу такими перлинами. Справді, ростемо на всіх фронтах, на всіх ділянках.

Арт. співачка п. Марія Гребенецька цей раз іще краще, ніж давніше, відспівала „Думу" Лисенка, „Зелений гай" Лопатинськоо і „Думу-пдсню" Гайворонського. Акомпаніювала дискретно п. О. Ляхович. Фортепіяновий супровід до хорових виступів вели: панна Віра Стеткевич і п. Оля Ляхович.

Святочні промови виголосили п. Д. Ґаличин по українськи і п. М. Пізнак по анґлійськи. Обі промови випали дуже добре, Вони були змістовні, а притім виконані з захопленням. П. Галичин підкреслив, що треба нам, українцям, вже раз зрозуміти, що в нинішніх часах мілітарна сила є рішальним чинником у житті кожного народу. Самою просвітою і книжкою ми ще не поборемо лиха. Попри книжку й освіту треба мати при боці меч...

А п. М. Пізнак з питомим йому запалом і щирістю звернувся до української молоді та закликав її до помочи українському народові в його визвольних змаганнях — коли вже не в імя українського патріотизму, то звичайного гуманізму, що не позволяє нам байдуже дивитися на терпіння людей.

На тому місці прочитано теж протестаційні телеграми, які публика одобрила й уповажнила вислати дотичним державам.

Громадянин.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Збори Ц. Комітету У. Н. С.

Центранльний Комітет У. Н. С. скликав надзвичiйні збори 29. жовтня 1938 р. Предсідник, п. М. Головчак, відкрив збори і подав програму, котру принято до відома одноголосно. По перечитанні протоколу з минулих зборів предс. Головчак покликав фін секр., І. Заболоцького, котрий подав точний звіт приходів і розходів із Союзової імпрези. По звітах контрольної комісії фін. звідомлення принято до відома. Приходу з імпрези було $606. Розходу $424.30. Чистий дохід $181.70.

Дальше забрав слово п. І. Заболоцький та пригадав про негайну поміч Карпатській Україні. В тій справі забрав також слово п. П. Кізим й годився з думкою п. Заболоцького, щоб негайно вислати $50 на поміч Карпатській Україні. На внесок п. Павла Дуди, піддержаний п. М. Михалюком, щоби вислати $50 на поміч Карпатській Україні збори ухвалили одноголосно, щоб гроші касієр п. Вол. Туркевич вислав через Обєднання якнайскорше. Таксамо ухвалено $10 на будову Українського Дому у Віндзорі, Онт. Решта грошей остається у Центр. Касі У. Н. С. Дальше рішення в тій справі залишено 6-тьом представникам відділів У. Н. С., котрі мають зійтися 26-го листопаду 1938 р. По тім збори закінчено.

За Центр. Ком. У. Н. С.:

Максим Головчак, предс.;

Франко П. Гузіль, секр.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

FETES PLANNED BY UKRAINIANS

Members of Race in N. E. To Commemorate Their Republic

The founding of the Ukrainian republic, later subjugated by Russia and Poland, will be commemorated by 300,000 New England Americans of Ukrainian descent Sunday in numerous programs throughout the area. Chief among them will be a concert at 4 P. M. and church service at 10 A. M. in the Ukrainian Church on Arlington street, Boston.

They observe the anniversary of the uprising in 1918 when Ukrainians attempted to throw off the yoke of Russia and Poland.

While the primary purpuse of the celebration in this country, Canada and Argentine is to honor the start of the revolution and the soldiers who died in the wars for freedom, Ukrainian leaded said that another purpose is to raise funds for a new fight for independence in the Ukraine.

One Ukrainian newspaper predicted today that the country would "one day in the near future —perhaps sooned than we anticipate—cast-off the shackles of foreign oppression and establish a permanent free Ukrainian state."

The Boston celebration will begin at 10 A. M. with a mass celebrated by the Rev. Vladimir Kaskiw, pastor of the Ukrainian church. The Ukrainian society will have a replica of a grave of an unknown soldier in the church. Men in Cossack uniforms will stand guard over the grave throughout the day.

The concert will start at 4 P. M. The church choir will sing Ukrainian sildiers' songs. N. Dawyskyba, president of several Ukrainian societies and supreme adviser of the Ukrainian National Association, will deliver the principal address. Atty. Dimitri Romaniw will also speak. School children will recite Ukrainian folk poems.

(**Boston Traveler,** Nov. 4, 1938)

AMBRIDGE UKRAINIAN CATHOLICS HOLD MEMORIAL SERVICE FOR SOLDIER DEAD

AMBRIDGE, Nev. 7. — Vesper services, sermons, and choir music featured a Memorial service which members of Sts. Peter and Paul Ukrainian Greek Catholic parish here last night held for the soldier dead, especially Ukrainians.

Each year on the first Sunday of Nevember, the Ukrainians honor those who died in a vain attempt to preserve the Ukrainian People's Republic which after four years' precarious existence was absorbed by the Soviet Union in 1922.

Rev. Joseph Schmondiuk, pastor of Sts. Peter and Paul church, Aliquippa, and Rev. Dmytro Greshko, pastor of the local church officiated at vespers. Later Father Schmondiuk, in speaking of Ukrainian heroes, in speaking of Ukrainian heroes, expressed a hope that some day the Ukraine will again have its liberty to establish a free republic with freedom of speech, press and religion.

Father Greshko pointed out how suppressed the Ukrainians are in Europe, holding as a contrast their freedom here in the United States. He asked the yonger generation always to remember their Ukrainian background by keeping alive its language, music and culture while at the same time performing their duties as American citizens.

Later songs and poems, all relating to Ukrainian history and suffering, were rendered. Directing the choir was Prof. Leo Kuchtyn, who for the past two years has been associated with the church as teacher of music, Ukrainian language and church ritual to the children.

(**The Daily Citizen,**
Ambridge, Pa., Nov. 7, 1938)

20TH ANNIVERSARY OF INDEPENDENCE MARKED SUNDAY

Ukrainians Attend High Mass in Morning and Have Concert in the Afternoon.

The Ukrainian societies of the St. Peter and St. Paul parish celebrated on Sunday the 20th anniversary of the independence of the Ukraine. Following the regular meeting Sunday mas a high mass was offered for the Ukrainian soldier dead by Rev. Alexander Rotko. The choir, directed by Professor Roman Hwozdewich, assisted at the mass.

In the afternoon at 4 o'clock there was a concert at Liberty hall. Rev. Father Rotko opened the concert with prayer. The choir assisted at the concert also.

Several speakers were heard on the afternoon program. They included Rev. Father Rotko, Rev. Vincent Karkauskas, pastor of St. Anthony's Lithuanian shurch; Attorney Walter Bukata of Jersey City, N. J., who spoke in English and Ukrainian. Alexander Mereschak addressed the gathering, telling what the Ukraine had accomplished during its 20 years of independence and what the Ukrainian people in America were doing for them.

Marian Aleckewich, Stella Geriak and Mrs. Anna Hwozdevich recited Ukrainian poems.

The general committee, comprising Harry Patnock, president; Michael Krywkew, secretary; and Theodore Zaharawich extended appreciation to all the societies and the public who cooperated to make the affair successful.

(**The Evening Sentinel,**
Ansonia, Conn., Nov. 7, 1938).

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

Подає **Степан Куропась.**

Полковник Роман Сушко, делеґат Проводу Українських Націоналістів, відвідав наше місто, де був гостем Орґанізації Державного Відродження України. В часі свого побуту в нас, в днях 19—25 жовтня дав він три відчити. Перший 20 жовтня для ОДВУ, другий 21 жовтня в салі православної громади при вул. Ірі і третій 22 жовтня в салі православної церкви на Борнсайді. На обох останніх відчитах були люди ріжного переконання. Були й запити по відчитах, деякі з них досить цікаві, приміром: Хто стоїть тепер на чолі Проводу О.У.Н.? Чи українська нація зможе побороти всіх 4 займанців? і т. п. В неділю, 23 жовтня, промовляв полк. Сушко на святі в честь Лесі Українки, де його надпрограмово запросили наші жінки.

В неділю вечором, 23 жовтня, прощали шікаґовські українці п. полковника вечерою. Як звичайно буває, було багато промов, що тягнулися в безконечність. По вечері відбулася декорація нових членів О.Д.В.У. націоналістичними відзнаками. Присягу і всю церемонію перевів п. полк. Роман Сушко.

Концерт у память Лесі Українки відбувся в нас у неділю, 23. жовтня, в салі православної громади при вул. Ірі. Всі жіночі орґанізації нашого міста за почином „Дочок України", відділу У.Ч.Х. О.Д.В.У., взялися разом до праці і за короткий час дали концерт, якому на імя: бездоганний! Бо були добре підібрані декламації, реферат, хорові і вокальні виступи, ґарне вступне слово і закінчення. Все на час, коротко, але ядерно зібране. Не важно, хто співав, чи декламував, тому не згадую нікого, зате треба дати „кредит" усім тим тихим робітникам, що трудилися коло цього концерту в память 25-ліття смерти **„одинокого мужа між письменниками її часів"**, як Лесю Українку називають літературні критики.

Нове фільтраційне заведення для перечищування (фільтрування) шікаґовської питної води з озера Мішіґен будують коштом 21 міліонів долярів при 79-тій вулиці. Це заведення, що стане на штучно висипанім півострові озера Мішіґен, протягнеться 2,300 стіп у глибину озера і займе площу 70 акрів. Нове заведення має бути скінчене до року, тому, що в той час з озера Мішіґен буде відпливати більше води, а з нею і нечистот, до ріки Келюмет. На підставі рішення Найвищого Суду Злучених Держав можна буде обнизити рівень озера Мішіґен і відвести значну скількість води до ріки Келюмет. Цієї води потрібно до плавби, чого досі не було. З обниженням рівня води озера розбурхається вода і стане каламутною, тому нове заведення потрібне на те, щоб шікаґовська вода до пиття, яку беремо з озера, була під здоровляним оглядом чистою і здоровою.

39-та автомобільна вистава в Шікаґо почалася офіціяльно в суботу, 5 листопаду, в „Міжнароднім Амфітеатрі" при вул. 43-тій і Голстед. Вистава триватиме 8 днів. Щоби притягнути публику, заряд вистави рішив уладити вечірній театр, у якому візьмуть участь „одинацять королев національностей (нешенелити квінс). Українці Шікаґа не мають між цею 11-кою своєї королеви.

Український кукурудзяний чемпіон на всю Америку, Теодор Балко, що взяв участь у контесті лущення кукурудзи, походить з перемиського повіту. Родичі його мають фарму в Редвуд Фолс, Мінесота. За 80 мінут налущив він 22,24 бушля кукурудзи. Цей самий титул здобув він також у 1934 році. По контесті, що відбувся в день 3. листопаду, запропонували „Тедові", як його популярно називають, взяти участь у кількох фільмах. До контесту, що відбувся в Суфолсі, Савт Дакота, приглядалося 125 тисяч людей.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ.

(57)

Лев одним вухом зачув той шелест, що доходив від Тарзана, і на хвилю відвернув свою голову від закріваленої жертви. Побачивши, що це друга людина, ще й до того з аґресивними намірами, він порішив на хвилю лишити Джефа, а розправитися з новим „напасником". Тому, що Тарзан хотів вирвати йому з зубів жертву, лев уважав Тарзана „напасником".

Одним скоком лев був біля Тарзана. Фактично лев думав скочити на самого Тарзана, але той знав, як оборонятись перед львами, і в пору відскочив на бік. Лев розсерджено повторив напад, але знов безуспішно. Невдачі його дратували, бо він не звик, щоб його хтось так обдурював. Та лев не знав, кого має перед собою. Тарзан тільки ждав на відповідну хвилю.

Гарчання льва і крик конаючого Джефа розбудив Марію. Вона зловила вухом ще його останні стогони. Тому, не роздумуючи довго, кинулася в корчі і почала кликати його імя. Це накликало на неї біду. Бо львиця, яка полювала в тих околицях разом зо своїм львом, почула крик Марії і собі пустилася до неї. А Марія легкодушно далі кликала: „Джеф! Джеф!"

Марія знайшлась у великій небезпеці. Львиця вже була від неї кількадесьть кроків, та на одну хвилину увага львиці була прикована боротьбою льва, що зводилась теж недалеко від неї в іншомі боці. Львиця по гарчанні зрозуміла, що лев натрапив на нового суперника і що той суперник своєю впертістю його дратує. На хвилю увага львиці розділилась.

Міщанка на селі.

Одна великоміщанка приїздить перший раз на село.

— Чому ця корова не має рогів? — питає вона управителя фільварку.

— Ба... бо є напр. корови, які родяться без рогів, інші ломлять собі роги, іншим відпадають, алі при цій корові це інша справа — а саме це кінь...